

Barns möjligheter till fysiska aktiviteter på förskolegårdar

- **Hur påverkas barnen när verksamheten inte kan bedrivas utanför förskolans område?**

Av: Sandra Chronberg & Frida Winblad

Handledare: Margaret Obondo

Södertörns högskola | Förskollärodbildning med interkulturell profil, 210 hp

Förskoledidaktisk uppsats, 15 hp

Självständigt arbete i förskoledidaktik Vårterminen 2021

Abstract

“Children’s possibility of physical activities in preschool playgrounds - what happens when the teachers are not able to leave the preschool?”

The purpose of this study is to see how preschool playgrounds offer children an environment that inspires them to movement and physical activity in terms of size, material, and vegetation.

Previous research shows that children that have access to a preschool playground that is at least 3000 sqm or 40 sqm per child and that have a variation of vegetation is more likely to engage in physical activity than children that have a preschool playground that is less than 3000 sqm and that have none or very little vegetation. The research also shows that preschool playgrounds need to have space for the children to be able to get up to speed and have materials that are of a movement-inspiring nature and which does not contribute to sedentary or stationary. We have linked this study to the outdoor pedagogical perspective because it looks at the possibilities of the environment and to the totality between place material and its interplay.

We have gathered information by making observations and by contacting officials in the targeted areas which we have chosen in Stockholm to collect data about the sizes of all preschool playgrounds in the area. In order to make the observations we made a checklist of what we needed to observe to get the most accurate results. To know which preschools to observe we analyzed the data we collected from the officials in the target areas. We picked the preschools with the smallest and the biggest preschool playgrounds in the target areas and began our observations.

During our observations we could see that our formulated questions are consistent with the results. The result shows that the larger the preschool playground is, the more possibility of movement and physical activity it offers to children. We could also see that the farther away the preschools were from the city, the bigger they got, and more vegetation was integrated in the environment. We could also see that in comparison between the smaller and the larger preschool playgrounds, the material was more inspiring to movement and physical activities in the larger ones.

Keywords: Location, Material, Wholeness, Physical activity, Preschool playgrounds, Outdoor activities, Movement, Outdoor activity

Innehåll

1. Inledning.....	4
2. Syfte.....	5
2.1. Frågeställning.....	5
3. Teoretisk utgångspunkt.....	5
3.1. Utomhuspedagogik och vad miljön ger barn för möjligheter till rörelse.....	6
4. Tidigare forskning.....	7
4.1. Fysisk aktivitet i relation till gårdens storlek, material och vegetation.....	7
5. Metod.....	9
5.1. Kvalitativ forskningsmetod.....	9
5.2. Genomförande.....	9
5.3. Urval.....	10
5.4. Reliabilitet och validitet.....	12
5.5. Forskningsetik.....	12
6. Resultat och analys.....	13
6.1. Förskolegårdarna på Södermalm.....	13
6.1.1. Sammanfattning av förskolegårdarna på Södermalm.....	17
6.2. Förskolegårdarna i Enskede-Årsta-Vantör.....	18
6.2.1. Sammanfattning av förskolegårdarna i Enskede-Årsta-Vantör.....	22
6.3. Förskolegårdarna i Tyresö kommun.....	23
6.3.1. Sammanfattning av förskolegårdarna i Tyresö kommun.....	27
6.4. Sammanfattning av alla förskolegårdar.....	28
7. Slutdiskussion.....	32
7.1. Vilka förutsättningar ger förskolegårdar barnen att utöva fysiska aktiviteter utifrån storlek, material och vegetation.....	32
7.2. Hur skiljer sig utformningen av förskolegårdar mellan olika geografiska områden i Stockholms Län.....	33
8. Referenslista.....	34

1. Inledning

Fysisk aktivitet är en viktig del i barns liv för en god hälsa och välbefinnande. Därför har vi valt att undersöka hur förskolegårdar i relation till storlek, material och vegetation påverkar barns möjligheter till rörelse och fysiska aktiviteter. I förskolans läroplan framgår det tydligt att förskolan ska uppmuntra varje barns rörelseglädje genom att erbjuda olika miljöer och möjligheter till fysisk aktivitet i verksamheten (Skolverket 2018, s. 9).

Vi har valt att undersöka detta ämne då vi av erfarenhet upplevt att många förskolor har väldigt små gårdar i relation till barnantalet. Vi har ställt oss själva frågan vad som händer när pedagoger på förskolan inte kan gå iväg till närliggande parker eller naturområden. Vad gör det för barns möjligheter till rörelse? Blir förskolan likvärdig när alla barn inte får samma förutsättningar att utöva rörelse och fysisk aktivitet? Dessutom menar Anders Ohlsson (2015, s. 45–46) att pedagogers initiativ till rörelsestimulerande aktiviteter inte är tillräcklig för att tillgodose barnens rörelsebehov i jämförelse med vad en bra utemiljö kan bidra till. Därmed har vi blivit intresserade av att fördjupa oss i vad barn ges för möjligheter till rörelse och fysisk aktivitet på olika förskolegårdar samt hur olika faktorer kan påverka detta då vi anser att om pedagoger inte kan gå iväg så bör förskolegården tillgodose barnens behov och läroplanens mål om rörelse och fysisk aktivitet.

Forskning visar att förskolegårdar som kännetecknas av naturrik miljö och varierad terräng ökar barns fysiska aktivitet (Ohlsson 2015, s. 8). Dessutom visar en annan studie att det finns ett samband mellan naturrika förskolegårdar och barn som är friskare, har mer utvecklad motorik och bättre koncentrationsförmåga än barn som vistas på förskolegårdar med större avsaknad av naturrika miljöer (Grahm, Mårtensson, Lindblad, Nilsson, Ekman 1997, se Naturvårdsverket 2011, s. 56).

Det har på senaste uppmärksammats en del i bland annat Svt om att små förskolegårdar är en risk för barns hälsa. En illavarslande utveckling inom Stockholm stad är att gårdarna blir allt mindre eller nästintill obefintliga och att det skiljer sig stort i hur många kvadratmeter varje barn har tillgång till (Cheyma 2019). Stockholm Stad har utifrån dessa uppgifter skapat en rörelsepolicy för förskolan som trädde i kraft i början av 2020. Frågan är om en rörelsepolicy kan ersätta möjligheterna till fysiska aktiviteter som en förskolegård kan erbjuda med rätt storlek (Cheyma 2019).

Boverket (2018) redogör för att förskolegårdar bör erbjuda minst 40 kvm per barn eller en area på minst 3000 kvm totalt samt utmärkas av bland annat mångsidig natur och terräng. Vidare framläggs det att barn vistas utomhus i större utsträckning på välplanerade förskolegårdar som erbjuder varierande lek- och naturmaterial av god kvalitet. Liksom tidigare studie som lyfts fram i denna text framlägger även Boverket positiva effekter av förskolegårdar med större friyta som präglas av en naturrik miljö. De skriver att dessa förskolegårdar bidrar till barns fysiska och psykiska hälsa såsom bättre sömnkvalitet och koncentrationsförmåga. De lyfter även fram att mindre utegårdar kan leda till svårigheter för förskolan att tillgodose barns möjligheter till att utvecklas i lek och sociala sammanhang (Mårtensson, Boldemann, o.a. 2009, se Boverket 2018). Dessa rekommendationer har vi en uppfattning om inte levs upp till i praktiken utifrån våra yrkeserfarenheter. Därmed är detta intressant att undersöka i denna studie.

2. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskolegårdars utformning kan bidra till eller begränsa barns möjligheter till fysiska aktiviteter. Studien avser även att studera om det finns några skillnader i utformningen av förskolegårdar utifrån platsen de ligger på.

2.1. Frågeställning

- Vilka förutsättningar ger förskolegårdar barn att utöva fysiska aktiviteter utifrån storlek, material och vegetation?
- Hur skiljer sig utformningen av förskolegårdar mellan olika geografiska områden i Stockholms län?

3. Teoretisk utgångspunkt

Den teoretiska ansatsen som denna studie utgår från är utomhuspedagogik.

Utgångspunkten är ytterst relevant för studien då den belyser hur olika områden samspelar med varandra. Vidare kan utomhuspedagogiken bidra till väsentliga perspektiv

och en utvecklad förståelse för studiens innehåll och analyser.

3.1. Utomhuspedagogik och vad miljön ger barn för möjligheter till rörelse

Läroområdet utomhuspedagogik kom till Sverige i början på 1990-talet och har sedan dess blivit ett viktigt synsätt på barns lärande. När vi ser tillbaka på skolans utveckling i Sverige där vi år 1950 hade en sjuårig folkskola till idag där över 90% av barnen är inskrivna i förskolan så har betydelsen för utemiljön och läran via utemiljön blivit mer betydelsefull (Säljö 2019, s. 17). Utomhuspedagogiken kan även beskrivas som en bildningstradition där platsen hamnar i fokus tillsammans med den vetenskapliga grunden och beprövade erfarenheten för att genom växelverkan skapa det mest optimala för barns lärande (Szczepanski 2019, s. 41–42).

Cecilia Boldemann och Peter Pagels (2019, s. 68) skriver om betydelsen av ett utomhuspedagogiskt förhållningssätt för barns välmående. De framlägger även att vildvuxna utemiljöer höjer barns fysiska aktivitet och bidrar till att barn skapar sina egna favoritställen i grönskan som används som en plats för återhämtning (Mårtensson, Jansson, Johansson, Raustorp, Kylin, Boldemann 2014, se Boldemann & Pagels 2019, s. 72).

Barn har ett naturligt behov att röra på sig genom olika aktiviteter. Om barn inte får möjlighet till rörelse i den utsträckning de behöver kan det leda till att de drabbas av koncentrationssvårigheter, impulsivitet och bristfällig hänsyn (Kaipiainen & Mellegård 2019, s. 134). Det är därför viktigt att barn erbjuds den utomhusmiljö som ger bäst förutsättningar för fysisk aktivitet i syfte att främja deras hälsa och välmående (Ohlsson 2015, s. 128). Boldemann och Pagels (2019, s. 84) menar att utomhuspedagogik kan bidra till att både tillgodose barnens rörelsebehov och främja en god hälsa som förhindrar risken för sjukdomar på lång sikt.

Boldemann och Pagels (2019, s. 68–85) redogör för vad som definieras som en bra utemiljö för barn. De framlägger olika faktorer på utemiljöns utformning på förskolor som spelar roll för barns fysiska aktivitet och hälsa. Fredrika Mårtensson et al. (2009, se Boldemann & Pagels 2019, s. 76) framlägger kriterier för en optimal utemiljö på förskolor för att främja positiva effekter på barns fysiska och psykiska hälsa. Dessa är

bland annat att friytan bör vara minst 3000 kvm med utrymme att få upp farten och att minst hälften av ytan bör vara bevuxen och ha varierad terräng.

Det har visat sig att barn som har tillgång till en utomhusmiljö som är vegetationsvarierad och omväxlande är friskare, leker mer varierat och har bättre koncentrationsförmåga. Vidare framläggs det att barn som har tillgång till förskolegårdar med större yta och som är naturpräglade vill spendera mer tid utomhus samt att dessa gårdar erbjuder bättre lekkvalitet. Av denna anledning bör vi sluta bygga bort och asfaltera över naturliga terrängar och liknande miljöer (Szczepanski 2007, s. 23).

Utifrån detta kan det tydas som att den utomhuspedagogiska ansatsen ser till platsen (förskolegården), innehållet (det material som finns på förskolegården) samt helheten, hur platsen och innehållet tillsammans genom växelverkan och integration samspekar.

4. Tidigare forskning

Goda utemiljöer är viktiga för barn både sett till den fysiska och mentala utvecklingen. Därav har förskolans utemiljöer stor påverkan på barns välbefinnande (Boldemann & Pagels 2019, s. 67).

4.1. Fysisk aktivitet i relation till gårdens storlek, material och vegetation

Cecilia Boldemann, docent vid Karolinska institutet, har bedrivit forskning om bland annat barn och hälsa i relation till utomhusmiljön på förskolor. Peter Pagels, doktorand i medicinsk vetenskap, fokuserar sin forskning på hur utemiljön kan påverka "barns fysiska aktivitet och hälsa" (Fastén 2019, s. 11–12). Forskarna lyfter fram en rad hälsofördelar för barn som kan komma med utomhusvistelse i Fasténs antologi om utomhuspedagogik. De framlägger att utomhusvistelse kan bidra till att barn rör på sig mer än de hade gjort inomhus (Boldemann & Pagels 2019, s. 65). Fysisk aktivitet kan i sin tur förhindra risken att drabbas av sjukdomar som diabetes, cancer, fetma och hjärt-kärlsjukdomar (Janssen & Leblanc 2010, se Boldemann & Pagels 2019, s. 64). Vidare skriver forskarna om Boverkets allmänna råd angående friytor och vad som bör tas hänsyn till avseende detta. Några saker som listas för en optimalt utformad gård är

storlek, utformning, tillgänglighet, förutsättningar att bedriva ändamålsenlig verksamhet samt varierande terräng och vegetationsförhållanden (Boldemann & Pagels 2019, s. 67). Det beskrivs vidare att det bland annat behövs en gård om minst 3000 kvm för att barn ska få utrymme att kunna komma upp i fart i rörelse, att ytan är till minst hälften kuperad och bevuxen med vegetation som barnen kan integrera och bli inspirerade av i leken (Boldemann & Pagels 2019, s. 76).

Även Maria Wikland och Andrea Friedl (2018) skriver om att förskolegårdens utformning har betydelse för barns fysiska aktivitet i en rapport från Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. I denna rapport lyfts det fram att för lite rörelse innebär en riskfaktor för allvarliga sjukdomar som diabetes, cancer, fetma och hjärt-kärlsjukdom. Vidare skriver de att förskolan har en central roll att främja god hälsa för barn, då grunden för detta läggs redan i den tidiga förskoleåldern. Rapporten framlägger att en stimulerande utemiljö har en hög grad av vegetation, kuperad terräng och stora rörelseytor. De skriver även att det i Stockholmsområdet endast är en femtedel av alla förskolor som har en ”sannolikt hälsofrämjande gård”, alltså en gård där barnen har minst 40 kvm vardera, ojämn terräng med lektålig vegetation och lektålig vegetation med passager. Detta framställs som oroväckande eftersom det fortsätts byggas ytterst små förskolegårdar.

Forskare vid Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, institutionen för global folkhälsa vid Karolinska institutet samt institutionen för hälsa, medicin och vård vid Linköpings universitet genomförde en studie hösten 2020 som omfattade 369 barn på 27 förskolor på Södermalm i Stockholm. I studien undersöktes barnens fysiska aktivitet på förskolorna i relation till bland annat förskolegårdarnas storlek. Data samlades in från aktivitetsmätare som barnen hade på sig som mätte deras grad av fysisk aktivitet och antal steg. Studien visade att barnen på förskolegårdar med minst 2700 kvm tog 7425 steg per dag i genomsnitt medan barnen på gårdar med mindre än 200 kvm tog 6447 steg per dag i genomsnitt (Chen, Ahlqvist, Henriksson, Magnusson & Berglind 2020).

Peter Pagels, Cecilia Boldemann och Anders Raustorp (2013) har genomfört en studie på två förskolor i Malmö. Den ena förskolan hade 70 barn, en utomhuspedagogiskinriktning och 3701 kvm stor utegård. Den andra förskolan hade 57 barn, traditionell pedagogik och 1053 kvm stor utegård. Studien visar att barn uppvisar en högre grad av fysisk aktivitet

när utemiljön är tillfredsställande och utformningen inspirerar till rörelse. Även denna studie visade på att ju större gård förskolan hade desto mer inspirerade den till fysisk aktivitet. Enligt forskarna hade förskolan med större friyta på utegården en bättre rörelsestimulerande utomhusmiljö.

Gällande material på förskolegårdar skriver Karen Broekhuizen, Anne-Marie Scholten och Sanne I de Vries (2014) att man kan se många positiva samband mellan fysisk aktivitet och material på förskolegårdar. Några av de material som anses positivt enligt denna studie är storlek och öppna fält, bollar och både rörlig och fast lekutrustning. Det som inte ansågs ha en lika positiv effekt på barns fysiska aktivitet var material som sandlådor, bilder och lekutrustning av snurr- och svängkaraktär. Det visade sig även att för mycket lekutrustning på för små ytor hade en negativ effekt på barns fysiska aktivitet (Broekhuizen et al. 2014).

5. Metod

5.1. Kvalitativ forskningsmetod

Runa Patel och Bo Davidson (2019, s. 53–55) menar att kvalitativ forskning “eftersträvar en djupare helhetsbeskrivning av en studerad situation” och utgår från forskarens tolkningar av det som studeras, med hänsyn till kontexten. I denna studie har vi samlat data genom platsobservationer av de undersökta förskolegårdarna. Våra tolkningar av observationerna eftersträvar att framställa en genomgripande skildring av förskolegårdarnas utemiljö som ligger till grund för resultaten, vilket stärker studiens kvalitet. Vi har även behandlat kvantitativa data då vi samlat in uppgifter om förskolegårdars storlek genom statsförvaltningar och kommuner samt antal barn och avstånd från Stockholms innerstad genom offentliga hemsidor. Huruvida detta genomförts diskuteras under rubriken urval. Insamlade data har därefter tolkats och analyserats utifrån olika perspektiv samt relaterats till relevant forskning. Även detta bidrar till kvaliteten i studien.

5.2. Genomförande

I skrivandet av denna uppsats har vi genomarbetat uppsatsens alla delar tillsammans.

Under skrivandets gång har arbetet dock delvis delats upp. Exempelvis började Sandra skriva på teoridelen och Frida på metodavsnittet. Därefter har texterna behandlats och renskrivits av bägge. Innehåll, syfte och frågeställning, tidigare forskning, resultat och analys samt diskussion har båda skrivit lika mycket och genomarbetat tillsammans. I utformandet av diagrammen har båda varit delaktiga men Frida har konstruerat dem i Excel.

Denna studie genomfördes med hjälp av platsobservationer av förskolegårdarna i syfte att undersöka hur utomhusmiljön erbjuder material och friyta som tillgodoser barns fysiska aktivitet. Observationerna utfördes under kvällar och helger då förskolorna hade stängt och barn och pedagoger var frånvarande. Detta för att studien inte avser att ha med några människor, vilket framgår mer under kommande rubrik om forskningsetiska principer. I observationerna har vi studerat hur mycket utrymme det finns till fysisk aktivitet som springande, klättrande och cykling på förskolegårdarna. Vi har även observerat vad för material som erbjuds på förskolegårdarna, såsom klätterställningar och andra lekmaterial, skogspartier, träd, berg och kuperad mark. I observationerna har vi utgått från följande checklista som vi konstruerat utifrån ett utomhuspedagogiskt perspektiv:

- Storlek
- Buskar
- Odlade träd/växter
- Vildvuxna träd/växter
- Kupering
- Markunderlag (asfalt, berg, jord, skog, gräs)
- Grad av slitage på eventuellt gräs
- Öppen yta
- Lekmaterial såsom sandlåda, klätterställning, gungor och liknande.
- Materialet integrerat i naturen

5.3. Urval

Vi har undersökt tolv olika förskolors utegårdar i olika delar av Stockholms län. Dessa är fyra förskolor i Södermalms stadsdelsförvaltning, fyra förskolor i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning och fyra förskolor i Tyresö Kommun. Förskolorna är utvalda genom

att vi fått fram uppgifter om förskolegårdarnas friyta i kvadratmeter från respektive stadsdel/kommun och valt bland de största och minsta förskolegårdarna från respektive område. För att få fram dessa data mejlade vi kontaktpersonen från varje stadsdel/kommun och fick svar med en lista på alla förskolor och dess storlek på förskolegårdarna från varje område. Patel och Davidsson (2019, s. 87–90) beskriver vikten av att förhålla sig källkritisk till dokument som insamlingsmetod. Därav är det viktigt att understryka att alla siffror vi fått fram möjligtvis inte är exakta eller nyligen framtagna men att vi ändå valt att gå på det vi fått då uppgifterna ger en ungefärlig bild av förskolegårdarnas storleksvariation. Därtill vill vi även lyfta fram att vi finner källorna tillförlitliga eftersom de är framtagna från offentlig sektor som inte skulle vinna på att delge falsk information. Från Södermalms stadsdelsförvaltning saknades siffror på flera av förskolegårdarna, exempelvis de som hade sin utegård på en innergård. Dessa förskolor har vi därmed inte tagit med i studien, även om någon av de möjligtvis är mindre än de vi fått uppgifter om. Därtill är det viktigt att understryka att de förskolor vi fått uppgifter om endast är de kommunala i alla områden. Därmed utesluts privatägda förskolor från denna studie, trots att det kan hända att en del av dessa har större eller mindre utegård än de förskolor vi utgått från.

Uppgifter om förskolegårdarnas avstånd från stan är hämtat med hjälp av ett mätverktyg från Google Earth och avser fågelvägen från Sergels torg i Stockholm till respektive förskola. Detta mätverktyg visar ett ungefärligt avstånd och garanteras inte påvisa 100% korrekthet men vi har ändå valt att mäta avståndet på detta sätt då vi bedömer det som att detta ger en rättvis bild av förskolornas olika avstånd från Stockholms innerstad (Google Earth 2021).

Uppgifter om barnantal på förskolorna har vi hämtat från Stockholms stads och Tyresö kommuns hemsida (Stockholm stad u.å, Tyresö kommun u.å). Vi har därefter gått in på respektive förskolas sida för att se barnantalen och sedan har vi slagit ut det på förskolegårdarnas storlek för att få fram hur många kvadratmeter per barn ytan ger utrymme till.

5.4. Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten i denna studie kan ses som hög eftersom den skulle ge samma resultat om den utfördes igen på samma sätt då vi använde oss av förplanerade checklistor och tittade på konkret material som inte förändras såvida förskolegårdarna inte byggs eller planeras om. Materialet har analyserats utifrån vår checklista och tidigare forskning som vi därefter har skapat vår tolkning av materialet från. Därmed kan validiteten bedömas som relativt tillämplig. Vidare kan den tidigare forskningen bidra till att stärka giltigheten i resultaten. Då studien bygger på platsobservationer och därmed inte behandlar några intervjuer medför detta att eventuella risker med tillförlitligheten från mänskliga faktorer utesluts (Bohlin 2021-01-20).

5.5. Forskningsetik

Löfdahl (2014, s. 36) skriver att alla människor som är inblandade i en studie behöver få information om studien samt att samtycke behöver tillfrågas alla inblandade innan studien genomförs. I denna studie har dock inga människor varit inblandade då vi endast undersökt olika miljöer under tider då inga andra människor varit närvarande på platsen. De personer vi däremot har varit i kontakt med för att få fram dokumenten om förskolegårdarnas storlek har informerats om vad dessa data skulle komma att användas till samt om innehållet i studien. I och med detta har vi även kunnat undvika att behandla känsliga personuppgifter. Trots detta har vi valt att anonymisera de undersökta förskolorna genom att inte skriva ut namnen på dem för att vidta hög grad av försiktighet. Enligt Vetenskapsrådet (2002, s. 5) ska man som forskare alltid bedöma eventuella risker för alla inblandade personer eller tredje person, såsom negativa konsekvenser för individer på både kort och lång sikt. Vi avser därmed att de undersökta förskolorna är mycket svåra att urskilja. Däremot har de undersökta områdena skrivits ut eftersom detta inte anses vara känsliga uppgifter som kan ge negativa konsekvenser för några människor samt för att det stora utbudet av förskolor i områdena gör det svårt att urskilja vilka förskolor vi undersökt.

6. Resultat och analys

I följande text presenteras resultaten av denna studie. Presentationen av resultaten från varje förskolegård är indelade utifrån respektive undersökt område. Inom varje område redovisas fyra förskolor med fakta och beskrivning av gårdarna. Därefter presenteras sammanfattningar av förskolegårdarna där de jämförs och ställs i relation till varandra. Markunderlagen som redogörs i procent i diagrammen är självuppskattade utifrån våra observationer och påvisar därmed inte alltid 100 procent korrekthet av ytornas underlag, men ger trots detta en rättvis helhetsbild av förskolegårdarnas variation av material på marken.

6.1. Förskolegårdarna på Södermalm

I denna stadsdel har ingen förskola en utegård på 3000 kvm eller mer, alltså 0 procent av de 49 kommunala förskolorna uppfyller Boverkets riktlinjer om detta. Detta är det undersökta området i denna studie som är närmast belägen Stockholms innerstad.

Förskola 1.1

Yta: 250 kvm

Antal barn: 42

Antal kvm per barn: 5,95

Avstånd från Stockholms innerstad: 2,04 km

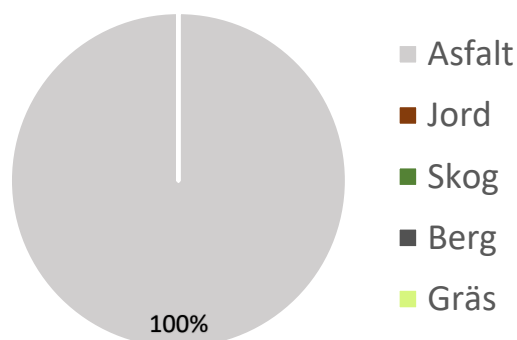
Markunderlag: Endast asfalt

Kupering och terräng: Endast plan asfalterad mark

Natur: Naturfattig miljö, endast ett fåtal träd

Material: Sandlåda, rutschkana

Figur 1.1

Gården är liten, har inte mycket friyta och är helt asfalterad. På ena halvan av gården ligger en sandlåda och en rutschkana medan andra halvan består av en liten öppen yta. Mitt i denna yta står en stor planteringslåda som kan ses som begränsande för barnens rörelsemöjligheter

och i vägen för barnens möjligheter att komma upp i fart. Det finns endast en rutschkana som kan bedömas vara ett rörelseinspirerande material, men i relation till barnantalet och avsaknaden av annat rörelseinspirerande material blir det mycket svårt för alla barnen på förskolan att ta del av materialet. Avsaknaden av rörelseinspirerande material samt den lilla ytan begränsar barnens möjlighet att utöva fysisk aktivitet på gården.

Förskola 1.2

Yta: 280 kvm

Antal barn: 46

Antal kvm per barn: 6

Avstånd från Stockholms innerstad: 2,23

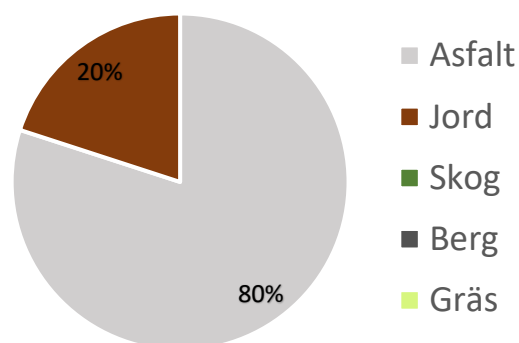
Markunderlag: Asfalt och jordig skogsmark

Kupering och terräng: Endast plan mark

Natur: Naturfattig miljö, endast ett fåtal träd och buskar

Material: Rutschkana, sandlåda, litet hus, fjädergunga, vattenlek, liten pyramidtrappa

Figur 1.2

Gården är indelad i två delar varav en del är stängd och verkar brukas som planteringshörna. Den andra delen är mestadels täckt av asfalt och lite skogsmark. Det finns inte mycket friyta som möjliggör för barnen att komma upp i fart och materialet inspirerar generellt inte till fysisk aktivitet. Liksom tidigare presenterad förskolegård har denna en rutschkana som kan bjuda in till rörelseaktivitet, men i förhållande till barnantalet bedöms materialet vara begränsande. Vegetationen är nästan obefintlig då det endast finns ett fåtal träd och buskar längs staketet, men naturen är inte integrerad i miljön.

Förskola 1.3

Yta: 2026 kvm

Antal barn: 63

Antal kvm per barn: 32,16

Avstånd från Stockholms innerstad: 2,7 km

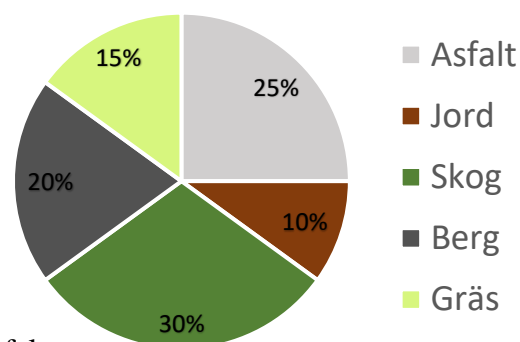
Markunderlag: Varierande av skogsmark, gräs och asfalt

Kupering och terräng: Varierande

Natur: Relativt naturrik miljö med berg, gräs, träd och buskar

Material: Stugor, tält, litet tåg, basketkorg, sandlådor, rutschkana, små hus, klätterställning, fjädergungor, grävskopa, vattenlek och trappor

Figur 1.3

Förskolan är indelad i tre olika gårdar med möjlighet att kombinera dem alla. Den första gården är mellanstor och har en naturrik miljö med skogsmark och kuperad terräng. Det finns även öppna ytor med utrymme för barnen att komma upp i fart. Utbudet av rörelseinspirerande utrustning är ganska litet, däremot förekommer tillgång av naturliga material som kan bjuda in till fysisk aktivitet. Den andra gården är den minsta av dem och troligtvis tänkt för de yngre barnen. Den är plan och helt i asfalt med material som inte inspirerar till fysisk aktivitet. Den tredje gården är den största och har varierande terräng, är kuperad och uppdelad i olika plan. Den består mestadels av berg och skogs- och gräsmark, men det finns ett större asfalterat område där barnen har möjlighet att bland annat cykla och spela basket. Materialet på denna del av gården är mestadels rörelseinspirerande och gården i sig har mycket yta och bidrar till att barnen kan komma upp i fart och utöva fysiska aktiviteter.

Förskola 1.4

Yta: 2780 kvm

Antal barn: 97

Antal kvm per barn: 28,65

Avstånd från Stockholms innerstad: 3,06 km

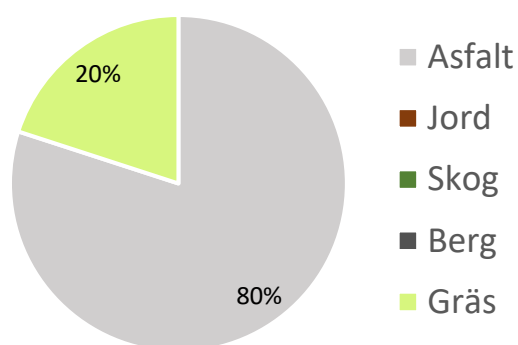
Markunderlag: Mestadels asfalt och lite gräs

Kupering och terräng: Mestadels plan med små partier som är sluttande

Natur: Väldigt lite vegetation, mestadels vid staketet, gräs med mycket slitage

Material: Sandlådor, grävsropa, balansbana, klätterställning, rutschkana, små hus och bänkar

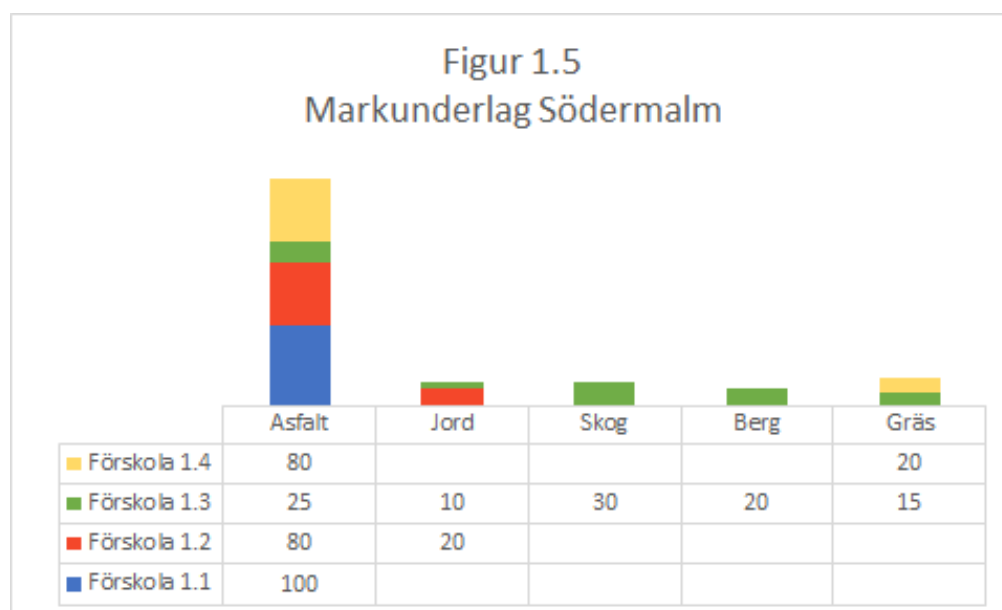
Figur 1.4

Förskolan är indelad i två gårdar där den ena är mindre och den andra större. Den mindre gården består av lika delar asfalt och gräs till underlaget. Friytan för rörelse är inte inspirerande eller designat för att barnen ska kunna komma upp i fart i rörelse. Det finns en "hoppa hage" uppmålat på asfalten och en liten balansbana av naturmaterial som kan bedömas vara det enda materialet som inspirerar till fysisk aktivitet. Den större gården består till störst del av asfalterad mark och ett litet gräsparti som mestadels är bortslitet. Marken är plan men lite sluttande vid en sida av staketet. I anslutning till den mindre gården står en trappa med en rutschkana som kan inspirera barnen till rörelse. I mitten av gården finns ett flertal utspridda sandlådor med olika material, bland annat två klätterställningar som kan bedömas som rörelseinspirerande material. Övrigt material inspirerar inte till fysisk aktivitet. Gården har stora ytor för rörelse men nästan enbart på asfalt och med blockerande material som begränsar barnens möjligheter att accelerera i springlekar. Den stora ytan hade kunnat utnyttjas för att uppmuntra barnen till fysisk aktivitet genom rörelseinspirerande material och natur, vilket vi bedömer inte möjliggjorts. Det finns däremot möjlighet för barnen att cykla på detta område då marken är asfalterad och plan.

6.1.1. Sammanfattning av förskolegårdarna på Södermalm

I detta område som ligger innanför tullarna på Södermalm i Stockholm kan vi se att endast förskola 1.3 har en miljö som består till minst hälften av vegetation och som har integrerat den i miljön. Resterande förskolegårdar som vi observerat består mestadels av asfalt och har inte en vegetation som är integrerad till minst hälften som Mårtensson med flera (2009, se Boldemann & Pagels 2019, s. 76) syftar till är av stor vikt för barns fysiska aktivitet. Diagrammet nedan visar en sammanställning av underlagen på förskolorna på Södermalm där det tydligt framställs att asfalt är det dominerande underlaget på detta område. Boldemann och Pagels (2019, s. 77) skriver även om att öppna ytor av vegetation ökar barns fysiska aktivitetsnivå mer än asfalterade ytor. Detta stärker vår analys av att förskolegårdarna inte inspirerar till fysisk aktivitet. Vi ser också att storleken på gårdarna inte är tillräckliga för att barnen ska kunna komma upp i fart eller ha möjlighet att röra sig i den utsträckningen som ger en variation av rörelse sett till Boverkets (2018) och det utomhuspedagogiska perspektivets (Mårtensson et al. 2014, se Boldemann & Pagels 2019, s. 72, 76) olika kriterier för att detta ska kunna uppnås. Vi ser också att på de flesta av dem observerade förskolegårdarna är materialen inte av karaktär som bidrar till fysisk aktivitet, då det är mycket material som sandlådor och små hus som bidrar till mer stillastående och stillasittande än material som bidrar till fysisk aktivitet såsom rutschkanor, klätterställningar eller bollsporter (Broekhuizen et al. 2014).

6.2. Förskolegårdarna i Enskede-Årsta-Vantör

13 av 62 förskolor i denna stadsdelsförvaltning har en förskolegård med en area på minst 3000 kvm, alltså 21% av förskolorna. Detta stadsdelsområde innefattar flera mindre stadsdelar som alla är belägna en liten bit utanför tullarna.

Förskola 2.1

Yta: 240 kvm

Antal barn: 70

Antal kvm per barn: 3,4

Avstånd från Stockholms innerstad: 5,09 km

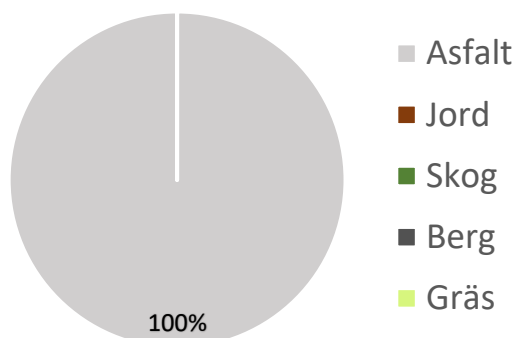
Markunderlag: Endast asfalt och marksten

Kupering och terräng: Ingen kupering, endast plan mark

Natur: Väldigt naturfattig miljö med total avsaknad av växtlighet

Material: Sandlåda, litet lekhus, en basketkorg, bänkar

Figur 2.1

Förskolegården är mycket liten till ytan, naturfattig och består av mycket få rörelseinspirerande material. Gården skulle kunna uppmuntra barnen till fysisk aktivitet med den lilla delen öppen yta som finns, där det även hänger en basketkorg på väggen. I relation till antalet barn på förskolan blir det dock svårt att möjliggöra fysisk aktivitet för samtliga barn på den begränsade ytan. Övrigt material är ett lekhus och en sandlåda, vilka tolkas som inspirerar till mer stillasittande än aktiva lekar.

Förskola 2.2

Yta: 515 kvm

Antal barn: 52

Antal kvm per barn: 9,9

Avstånd från Stockholms innerstad: 4,94 km

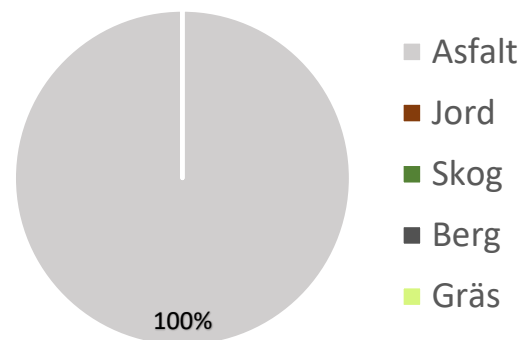
Markunderlag: Endast asfalt och terrass i trä

Kupering och terräng: Ingen kupering, endast plan mark

Natur: Naturfattig miljö, endast några buskar och träd

Material: Kiosk, sandlådor, rutschkana, båt i trä, lekhus, bänkar

Figur 2.2

Sett till gårdens storlek är gården välplanerad och ger barnen förutsättningar till varierad lek. Barnen ges förutsättningar till fysisk aktivitet med en del öppna ytor och en lekställning föreställande ett litet skepp. En medelstor asfalterad yta har en egen inhägnad med staket utan material. Det hänger bilder på bandyklubb och cyklar längs staketet, vilket vi tolkar som betyder att denna del används för bland annat cykling och bandy. Detta tolkar vi är ett sätt att planera miljön utifrån barnens rörelsebehov. Övrigt material är en kiosk och sandlådor som inte bedöms inspirera barnen till fysisk aktivitet. Miljön är mycket naturfattig och växtligheten integreras inte i övrigt material. Sett till antalet barn på förskolan bedöms ytorna vara begränsade i storlek för att möjliggöra rörelse i form av att komma upp i fart vid springlekar för alla barn samtidigt.

Förskola 2.3

Yta: 4230 kvm

Antal barn: 70

Antal kvm per barn: 60,4

Avstånd från Stockholms innerstad: 5,18 km

Markunderlag: Mest naturligt underlag men även

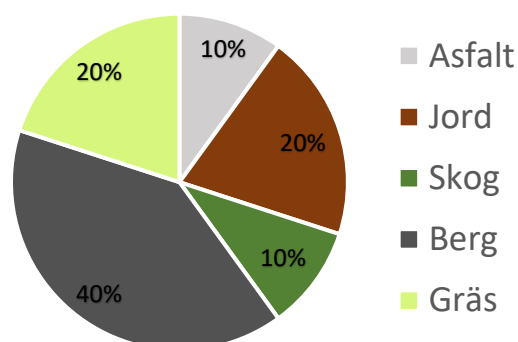
gångvägar i asfalt

Kupering och terräng: Mycket kuperad mark med berg och höjdskillnader

Natur: Naturrik miljö med berg, stenbumlingar, stubbar, träd, buskar och gräs

Material: Klätterställning, rutschkanor, sandlådor, trappa, lektunnel av naturmaterial, lekhus, fjädergungor, hinderbana av naturmaterial, material för vattenlek på staketet

Figur 2.3

Gården är indelad i en liten och en stor gård. Den stora gården är präglad av naturligt material med ett stort berg där barnen ges förutsättningar till fysisk aktivitet genom den kuperade marken och friytan. Gården inspirerar till mycket rörelse genom stimulerande natur och material som hinderbana och klätterställning. Det finns mycket naturmaterial som kan inspirera barnen att integrera naturen i sin lek. Det finns flera stora ytor som inspirerar till rörelse och där barnen har möjlighet att komma upp i fart. Möjligheten till cykling är begränsad på grund av den kuperade terrängen, men en liten asfalterad yta möjliggör detta i viss utsträckning. Den lilla gården är plan och består av asfalt, grus, jord och bortslitet gräs. Den asfalterade ytan är öppen och möjliggör för barnen att cykla och springa utan några hinder. Miljön är något naturfattig då växtligheten främst består av några träd och buskar som är placerade längs med staketet och delvist är integrerat i den övriga miljön. Materialet erbjuder varierande lek genom olika typer av lekutrustning som delvis är rörelseinspirerande. Vi tolkar det som att den mindre gården främst är avsedd till de yngre barnen och därmed kan gården i sin helhet ses som lagom utmanande för barnens rörelsebehov. Avsaknaden av växtlighet integrerad i miljön kan dock begränsa barnens möjlighet till aktiva lekar i naturen.

Förskola 2.4

Yta: 5180 kvm

Antal barn: 70

Antal kvm per barn: 74

Avstånd från Stockholms innerstad: 6,19 km

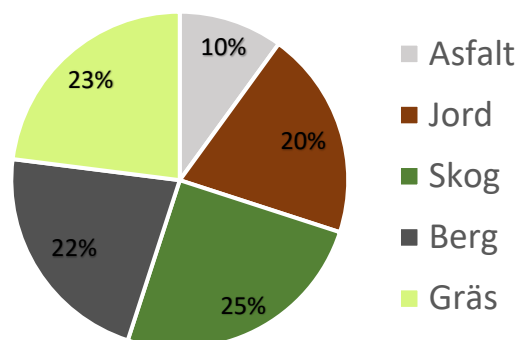
Markunderlag: Varierad, mycket naturligt underlag

Kupering och terräng: Kuperad mark med berg, sten och rötter

Natur: Naturrik miljö med berg, gräs och skogspartier med träd, rötter och stenar

Material: Sandlådor, klätterställningar, rutschkana, balansgång, fjädersgungor, tält, bänkar och naturmaterial

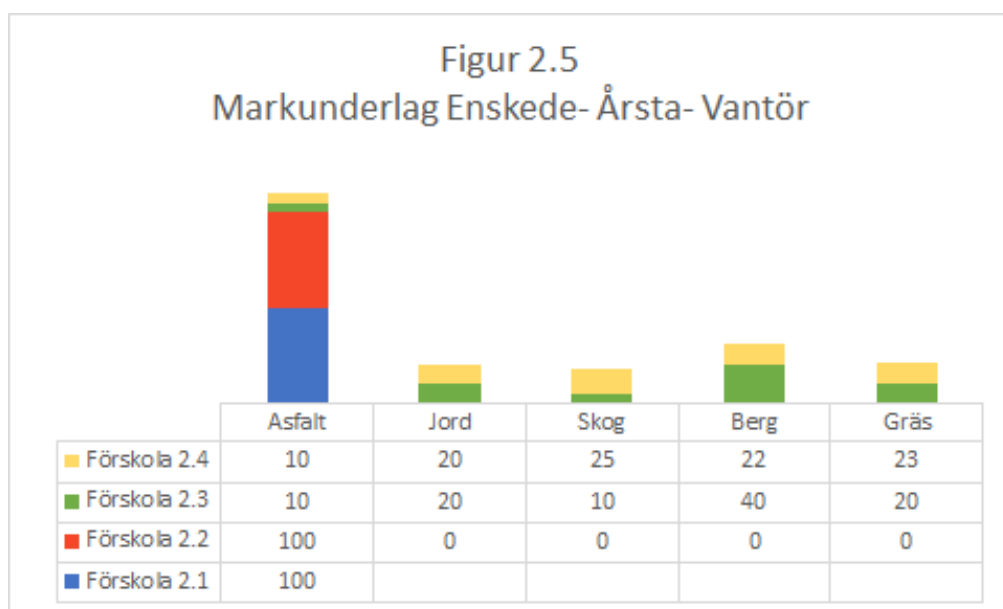
Figur 2.4

Förskolan är uppdelad på två gårdar där den ena är lite större än den andra. Båda gårdarna har stor variation av material, terräng, markunderlag och vegetation. Den kuperade terrängen kan bedömas erbjuda barnen fysisk aktivitet i form av bland annat klättring på berg och skogsytor med stenar och rötter. Gårdarna är mycket naturrika och ger barnen stora möjligheter att integrera naturen i sin lek. Det finns mycket yta för att barnen ska ha möjlighet att kunna komma upp i fart vid exempelvis springlekar. Det finns på den ena gården även en slinga av asfalt som vi tänker används som en cykelbana då det finns vissa antydningar på detta med skyltar och bilder. Det bedöms finnas ett bra utbud av rörelseinspirerande material som klätterställningar och balansgångar på båda gårdarna.

6.2.1. Sammanfattning av förskolegårdarna i Enskede-Årsta-Vantör

Vår helhetsbild av de största förskolorna i detta område (2.3 och 2.4) är att de båda i stor grad inspirerar och ger barnen möjlighet till fysisk aktivitet utifrån storlek, material och vegetation. Utifrån ett utomhuspedagogiskt perspektiv kan den stora ytan och graden av växtlighet bidra till en mer rörelseinspirerande miljö som tillfredsställer barnens behov av fysisk aktivitet (Magnusson et al. 2009, se Boldemann & Pagels 2019, s. 76). Vidare är förskola 2.1 och 2.2 mindre till ytan och präglas av mindre växtlighet, vilket därmed kan innebära att barnen inte ges samma förutsättningar till en god utomhusmiljö som tillgodoser barnens rörelsebehov. Diagrammet nedan visar vilket markunderlag som förskolornas gårdar i detta område har och det framställs tydligt att asfalt är det underlag som dominerar på förskolegårdarna. De två största förskolegårdarna har varierande och naturligt underlag medan de minsta förskolegårdarnas mark endast består av asfalt. Utifrån ett utomhuspedagogiskt perspektiv kan detta innebära att de mindre förskolegårdarna bidrar till mindre fysisk aktivitet än de stora, då öppna ytor med mycket växtlighet kan öka barns fysiska aktivitet jämfört med öppna asfalterade ytor (Boldemann & Pagels 2019, s. 77).

6.3. Förskolegårdarna i Tyresö kommun

Åtta av 25 förskolegårdar i denna kommun har en area på minst 3000 kvm, dvs. 32% av alla förskolor. Ingen förskola i denna kommun saknar gård och ingen gård är mindre än 1000 kvm. Denna kommun är det område som är beläget längst bort från stan i denna studie.

Förskola 3.1

Yta: 1020 kvm

Antal barn: 45

Antal kvm per barn: 23

Avstånd från Stockholms innerstad: 14,09 km

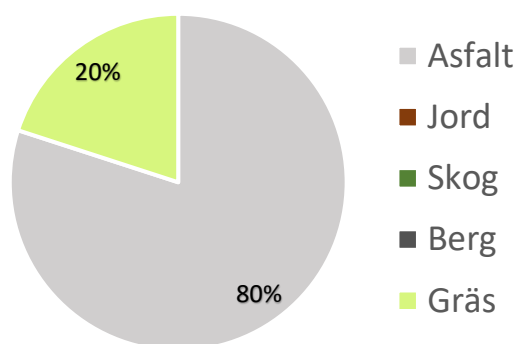
Markunderlag: Mestadels asfalt och lite gräs

Kupering och terräng: Mestadels plan mark, något sluttande vid ett litet område

Natur: Naturfattig miljö med ett fåtal träd

Material: Sandlådor, bänkar, inhägnad för gungor (ej uppsatta gungor), fjädergunga, lekhus, lekutrustning av svängkaraktär, tält/koja, bänkar, diskbank för lek

Figur 3.1

Denna förskola är indelad i två mindre gårdar där den ena är lite större än den andra. Den mindre gården består enbart av asfalt och en sandlåda. Vi tänker att denna gård mest brukas för aktiviteter som cykling då det finns en uppmålad bana för detta på marken. Den större gården består av asfalt, sand och en mindre sliten gräsplätt med ett par träd. Materialet på gården är främst några stora sandlådor som tar upp stor del av ytan, vilket bedöms som uppmuntran till stillasittande lekaktiviteter. Övrig lekutrustning som fjädergungor, lekhus och kojor bedöms inte heller inspirera barnen till fysisk aktivitet. Gårdens ytor bedöms vara små i förhållande till barnantalet för att barnen ska ges utrymme till exempelvis springlekar. I mitten av gården står en rektangulär grusplätt med flera rader av planterade träd som bedöms vara blockerande material som kan vara i vägen för barnens möjligheter att komma upp i fart i springlekar.

Förskola 3.2

Yta: 1227 kvm

Antal barn: 30

Antal kvm per barn: 41

Avstånd från Stockholms innerstad: 16,47 km

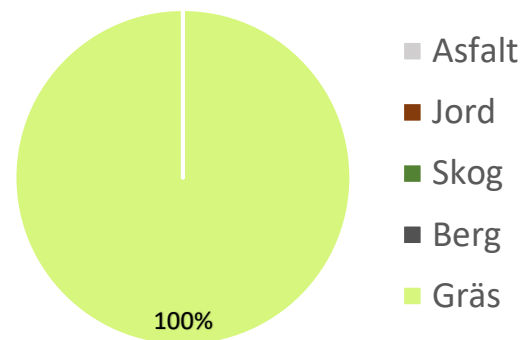
Markunderlag: Endast gräs

Kupering och terräng: Varierande höjdskillnader då stor del av gården är sluttande backe

Natur: Gräs, buskar och några träd

Material: Stor klätterställning föreställande ett skepp, sandlådor, rutschkana, lektunnel, hängbro, fjädergunga, balansgång, hinderbana, gungbräda, gunga i ett träd och bord

Figur 3.2

Gården på denna förskola är väldigt öppen med stora ytor för rörelse. Detta är en av de minsta förskolegårdarna i detta område, men i relation till barnantalet bedöms gården inte vara för liten då ytan erbjuder 40 kvm per barn. Gården har ett bra utbud av varierande material som erbjuder olika former av lekar och fysisk aktivitet. Det finns bland annat en stor klätterställning i form av ett skepp som inspirerar till rörelse. Naturen är integrerad i övrigt material på denna förskola genom bland annat en hinderbana i naturmaterial och man kan se av slitage att barnen integrerar naturen i sin lek. Det finns ett par träd utspridda på gården och några buskar längs staketet som bidrar till växtlighet. I övrigt har gården däremot inga partier av skog eller berg och kan därmed ses som något enformig i vegetationen. Eftersom gårdens underlag endast består av gräs och till stor del är sluttande så går det inte att cykla på gården vilket innebär att en form av fysisk aktivitet begränsas för barnen.

Förskola 3.3

Yta: 5628 kvm

Antal barn: 89

Antal kvm per barn: 63

Avstånd från Stockholms innerstad: 16,89 km

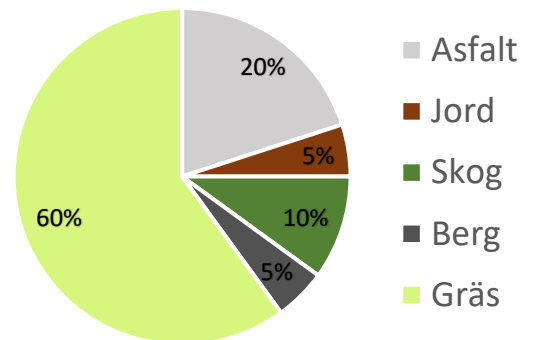
Markunderlag: Stort gräsparti, i övrigt varierad

Kupering och terräng: Varierad

Natur: Naturrik miljö med gräs, buskar, träd, stubbar, stockar och mindre berg- och skogspartier

Material: Gungor, sandlådor, diskbänk i barnstorlek, leksaksspis, fjädergungor, träbil, trätraktor, hinderbana med rep, gungbrädor, rutschkanor, lekställning, lektunnel, hängbro, lekhus, våg, växthus, grönsaksland, bollplank och bord

Figur 3.3

Den här förskolan är uppdelad på två gårdar, den ena är mindre och mer anpassad för de yngre barnen och den andra är större och mer anpassad för äldre barn. Den mindre gården är nästintill helt i skogsmark med undantag för en liten asfalterad yta för till exempel cykling. Den har stora ytor för rörelse och plats för att barnen att komma upp i fart vid springlekar. Det finns utbud av rörelseinspirerande material som är integrerade i naturen, såsom en hinderbana av rep och stubbar och stockar i marken som kan användas till balanslekar. I övrigt är materialet varierande och ger barnen möjligheter till olika former av lekar och fysisk aktivitet. Den stora gården har mestadels gräs som underlag men det finns även asfalterade ytor med en stor cykelbana. Den är väl kuperad och har mycket vegetation som är integrerat i miljön, till exempel en hinderbana av naturmaterial. Gården inspirerar till rörelse och fysisk aktivitet med många stora öppna ytor som möjliggör att barnen kan komma upp i fart i springlekar. Ungefär hälften av materialet på gården inspirerar till fysisk aktivitet.

Förskola 3.4

Yta: 7307 kvm

Antal barn: 76

Antal kvm per barn: 96

Avstånd från Stockholms innerstad: 12,67 km

Markunderlag: Varierad med skogsmark och en del asfalt

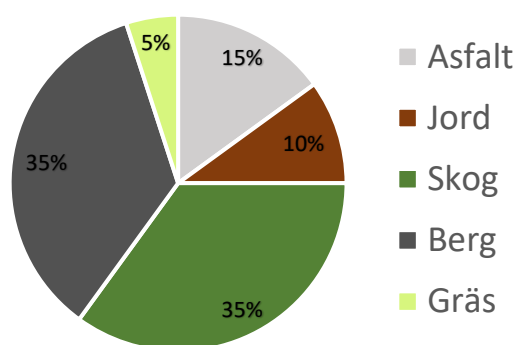
Kupering och terräng: Mycket kuperad mark med berg och skogspartier med rötter, stubbar och stenar

Natur: Naturrik miljö med berg, gräs, buskar och skogspartier med träd, rötter, stubbar och stenar

Material: Gungor, bollplank med hål, fjädergungor, träbil, sandlådor, balansbräda, balansgång, vattenränna, lekhus, lekkiosk, lekställning, klätterställning föreställande ett skepp, lekgrävmaskiner, bord och naturmaterial

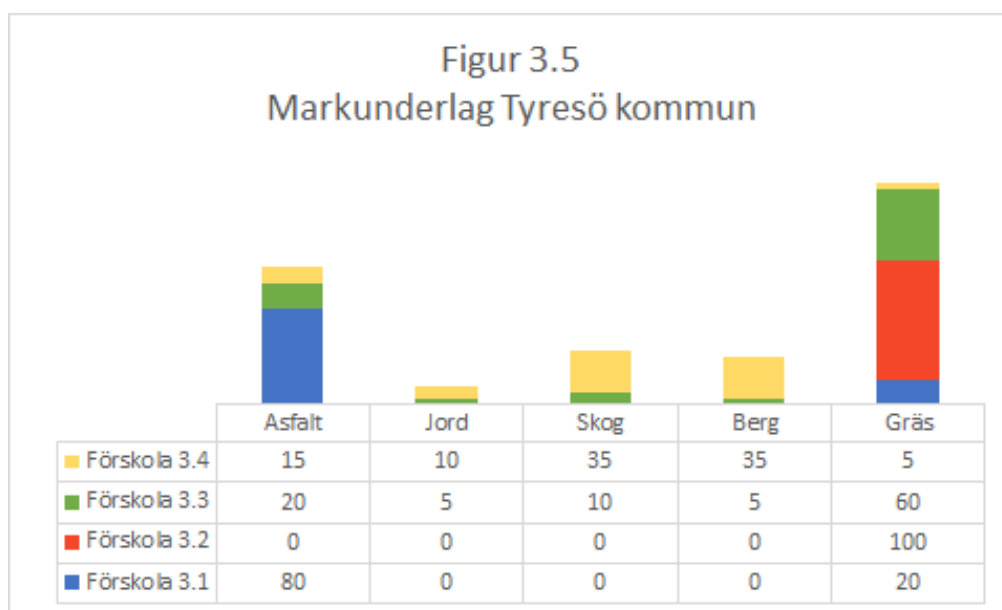
Förskolan är uppdelad på två gårdar där den ena är lite större än den andra. Den mindre gården är lite planare i terrängen än den större. Båda gårdarna har stora friytor i naturliga miljöer som inspirerar till fysisk aktivitet där barnen har möjligheter till att kunna komma upp i fart för att kunna utöva springlekar. Båda gårdarna har även öppna asfalterade vägar längs husväggarna där barnen kan cykla obehindrat. Den större gården har dock större yta för detta, vilket medför att det finns en större möjlighet till fysisk aktivitet genom cykling på den större än den mindre gården. Mycket av materialen på båda gårdarna inspirerar barnen till olika former av fysiskt aktiva lekar, såsom bollplank, balansgångar, balansbrädor och olika typer av klätterställningar. Det finns en del naturmaterial som är integrerat i miljön som blir inspirerande för barnen.

Figur 3.4

6.3.1. Sammanfattning av förskolegårdarna i Tyresö kommun

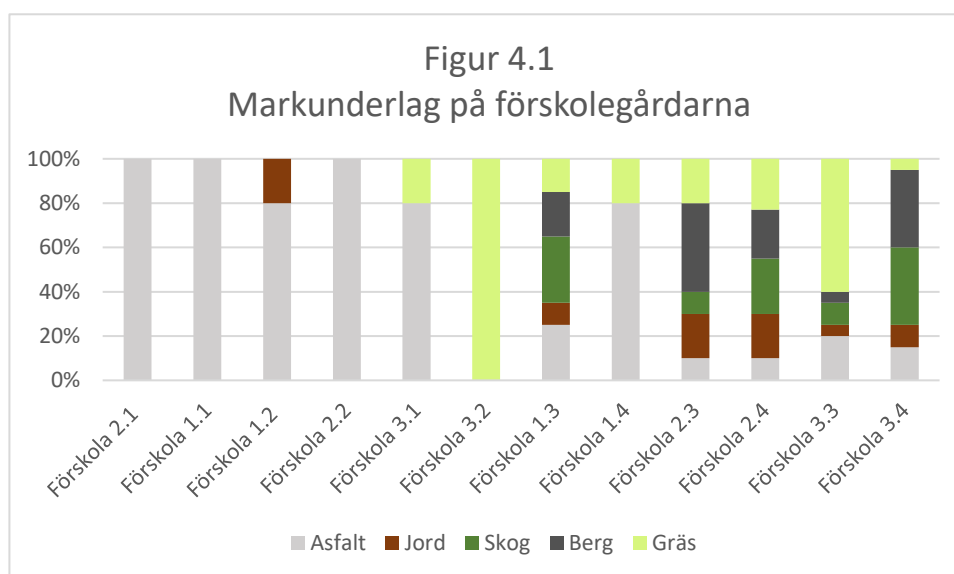
Utifrån våra helhetsbilder av förskolegårdarna i detta område bedömer vi tre av fyra utegårdar som rörelseinspirerande miljöer. Gården på förskola 3.1 bedömer vi inte är optimalt utformad utifrån barnens rörelsebehov. Ytan på denna förskolegård är endast 207 kvm mindre än ytan på förskola 3.2, vilket kan tyckas som liten skillnad. Men även i relation till barnantalet och utformningen av gården begränsar den barnens möjligheter till fysisk aktivitet i större utsträckning. På gården på förskola 3.2 består även underlaget av gräs, vilket kan bidra till ännu mer ökad rörelsenivå hos barnen än vad en öppen asfalterad yta på förskola 3.1 möjliggör (Boldemann & Pagels 2019, s. 77). Vår helhetsbild av de två största förskolegårdarna i detta område är att de möjliggör och inspirerar barnen till fysiskt aktiva lekar mest. De ger barnen goda förutsättningar att utöva fysiska aktiviteter genom både yta, material och vegetation. Utifrån ett utomhuspedagogiskt perspektiv ger gårdarna barnen möjligheter till att ingå i rörelselekar och genom att naturen är integrerad i miljön kan detta bidra till att barnens aktivitetsnivå ökar (Boldemann & Pagels 2019, s. 77). Som diagrammet nedan visar är gräs det underlag som dominerar mest på förskolegårdarna i detta område, som samtliga förskolegårdar har en del av. De största förskolorna visar en variation av både naturliga och asfalterade underlag.

6.4. Sammanfattning av alla förskolegårdar

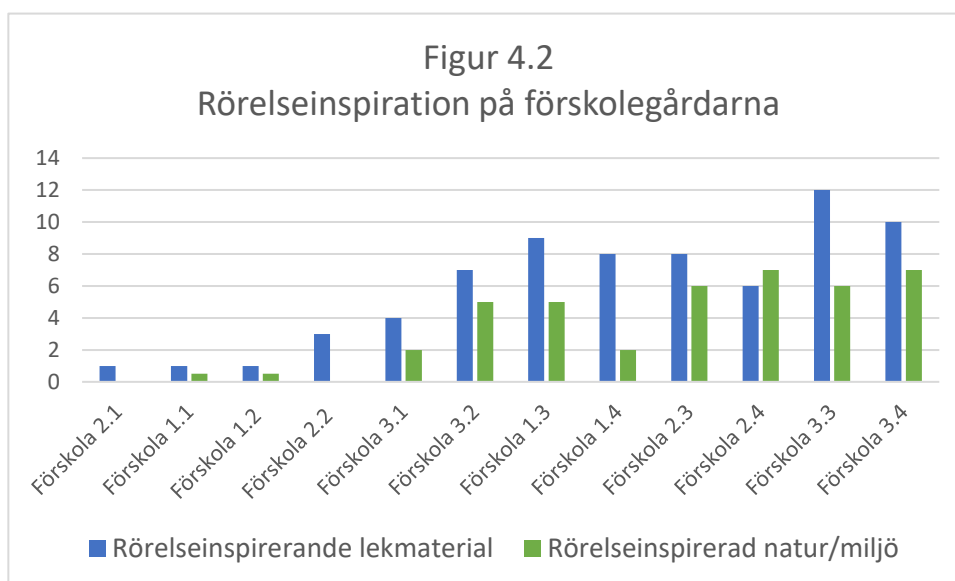
Vi kan se stora skillnader i gårdarnas utformning utifrån geografisk placering. Våra resultat visar att förskolegårdarna på Södermalm, som ligger närmast Stockholms innerstad, präglas av växtlighet i betydligt lägre grad än förskolegårdarna i Tyresö kommun som är belägna längst bort från Stockholms innerstad. Ytterligare en aspekt som redogörs av resultaten är att alla de mindre förskolegårdarna från respektive geografiskt område har mindre del naturliga miljöer och rörelseinspirerande material, vilket framställs i diagrammen nedan.

I följande diagram presenteras förskolorna i storleksordning från vänster till höger. De minsta förskolorna är därmed till vänster och de största till höger.

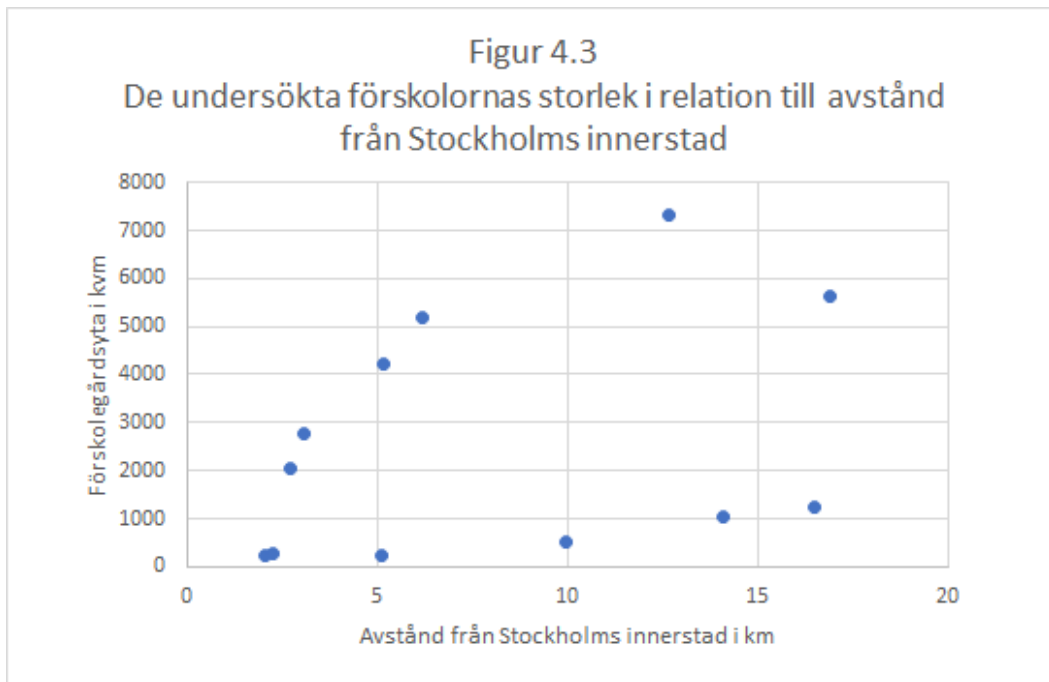

Detta diagram visar tydligt att förskolegårdarna vars storlek är större har mer varierande underlag och större andel naturligt material på marken. De fyra minsta förskolegårdarna i denna studie har endast asfalterat markunderlag medan de fyra största har varierande och naturrikt underlag. Utifrån ett utomhuspedagogiskt perspektiv kan detta innebära att barnens förutsättningar för fysisk aktivitet ökar på de större förskolegårdarna med varierande vegetationsförhållanden (Mårtensson et al. 2014, se Boldemann & Pagels 2019, s. 72). Diagrammet visar även att ingen av de fyra minsta förskolegårdarna med asfalterad mark fanns i Tyresö kommun samt att ingen av de fyra största förskolorna

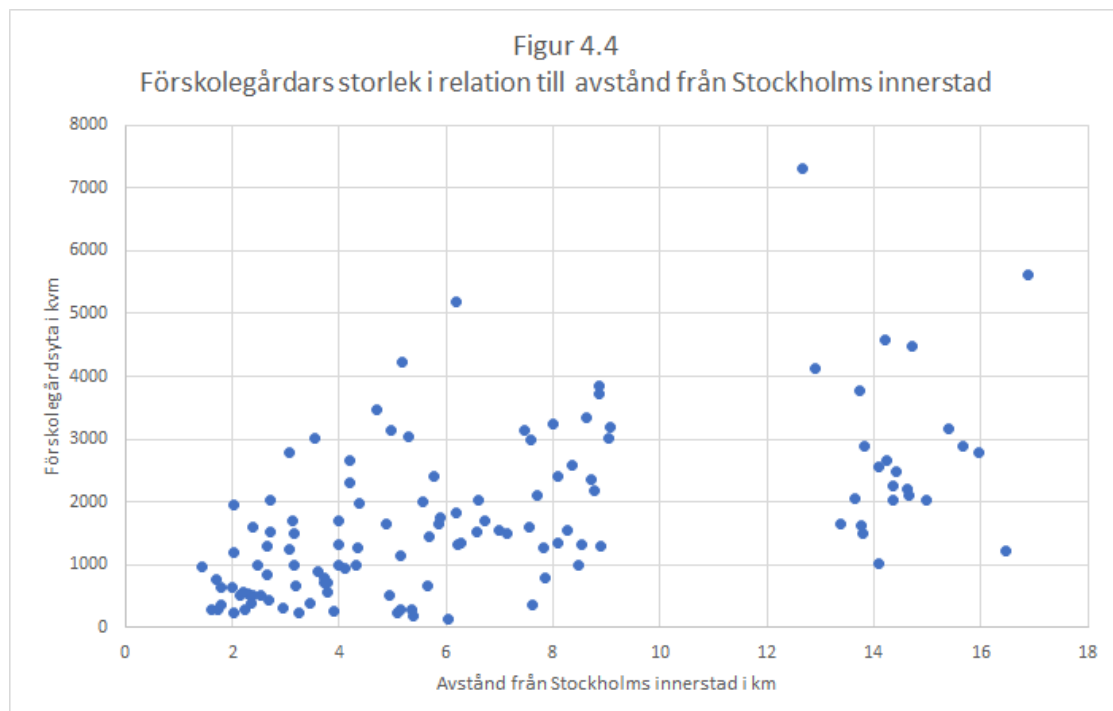
fanns på Södermalm. Detta tyder på att det även finns skillnader i förskolegårdarnas utformning utifrån geografisk placering.

Med rörelseinspirerande material menar vi sådant material som barnen kan använda i utövandet av fysiska aktiviteter eller som inspirerar till rörelse. Material som gungor, sandlådor och liknande räknas inte som rörelseinspirerande material eftersom barnen är passiva och stillasittande i användningen av denna typ av material (Broekhuizen et al. 2014). Exempel på material som vi bedömer som rörelseinspirerande är klätterställningar, rutschkanor, bollplank och asfalterade ytor för cykling. Med rörelseinspirerande natur/miljö har vi räknat på naturligt material som inspirerar till fysisk aktivitet såsom hinderbanor av naturmaterial, klätterträd, berg och kuperade ytor. Utifrån ett utomhuspedagogiskt perspektiv kan naturliga material som dessa tolkas som rörelseinspirerande. Boldemann och Pagels (2019, s. 70) menar att kuperade ytor kan bidra till utvecklandet av motoriska färdigheter och att integrerade lekmaterial som hinderbanor kan vara givande i dessa miljöer. Diagrammet ovan visar att de större förskolegårdarna erbjuder ett större utbud av både rörelseinspirerande material och natur, medan de minsta förskolegårdarna har mindre andel av detta. Detta är även ett resultat som vi kom fram till utifrån våra observationer. Det visade sig att de små förskolegårdarna inte bara begränsade barnens utrymme till fysisk aktivitet utifrån den lilla ytan, utan att dessa förskolegårdar även hade mindre andel rörelseinspirerande material och var naturfattiga.

Diagrammet ovan visar de undersökta förskolegårdars storlek i relation till avstånd från Stockholms innerstad. Det kan utläsas utifrån diagrammet att det både finns större och mindre förskolegårdar belägna med olika avstånd från Stockholms innerstad. Däremot visar det samtidigt att både de mindre och de större förskolegårdarna blir större ju längre bort från innerstan de är placerade (Stadsdelsförvaltning Södermalm u.å, stadsdelsförvaltning Enskede-Årsta-Vantör u.å & Tyresö kommun u.å). Detta visar på ytterligare en skillnad i förskolegårdars utformning utifrån geografisk placering.

Diagrammet ovan visar på sambandet mellan olika förskolegårdars storlek och avstånd till Stockholms innerstad. I relation till de geografiska områdena kan vi se att förskolegårdarnas storlek ökar ju längre bort från Stockholms innerstad de är belägna. Diagrammet visar konkret att de flesta större förskolegårdar ligger längre bort från stan, medan de mindre förskolegårdarna ligger närmre. Exempelvis visar diagrammet bland annat att alla förskolor (som vi har uppgifter om) med mer än 12 km från stan har en förskolegård på mer än 1000 kvm, medan alla förskolor med mindre än 2 km från stan har en förskolegård på mindre än 1000 kvm (Stadsdelsförvaltning Södermalm u.å, stadsdelsförvaltning Enskede-Årsta-Vantör u.å & Tyresö kommun u.å). Diagrammet visar även att endast en av de förskolor som ligger 4 km eller närmare från stan uppfyller Boverkets rekommendationer om en förskolegårdsyta på minst 3000 kvm. En förklaring av detta skulle kunna vara att antalet barn på förskolorna i stan är färre än på förskolorna utanför stan och att de därmed inte behöver större yta. Detta stämmer dessvärre inte, då även förskolorna med de minsta förskolegårdarna har relativt stora barngrupper i relation till förskolegårdens storlek. Exempelvis uppnår ingen förskola med mindre än två kilometer från Stockholms innerstad Boverkets rekommendationer om 40 kvm yta per barn. Detta är sex förskolor inom två kilometer från Stockholms innerstad som har mellan fem och 26 kvm yta per barn (Stadsdelsförvaltning Södermalm u.å).

I förskolans läroplan framgår det att förskolans utbildning ska vara likvärdig oavsett vart förskolan är placerad geografiskt, samt att alla förskolor ska ge barnen möjligheter att leka i miljöer som både utmanar dem och inspirerar till en variation av olika lekar och aktiviteter. Det framgår även att barnens utomhusvistelse på förskolan bör erbjuda olika typer av aktiviteter i naturliga miljöer (Skolverket 2018, s. 5–7). Utifrån våra sammanfattande reflektioner av resultaten i denna studie bedömer vi att det finns en risk att förskolor i olika delar av Stockholm inte erbjuder barnen likvärdiga förutsättningar till fysisk aktivitet och en variation av lekar och andra aktiviteter på förskolegården.

7. Slutdiskussion

I detta avsnitt vill vi även poängtera att vi har en medvetenhet om att många förskolor med en mindre yta på förskolegården ofta "kompenserar" detta genom att till stor del vistas i närliggande parker eller skogar i området för att tillgodose barnens rörelsebehov. Vi menar dock att aspekter som personalbortfall eller andra faktorer kan påverka möjligheten till detta. Under flera dagar kan det komma att bli omöjligt att ta sig från förskolans område på grund av omständigheter som för låg personaltäthet, för stora barngrupper eller andra incidenter som kan uppstå i förskolans vardag. Det är av dessa aspekter som vi valde att inrikta oss på detta område då vi anser att när dessa omständigheter sker så bör förskolegården vara i sådant skick att den kan tillgodose alla barns rörelsebehov och fysisk aktivitet. Detta framläggs även i Wikland och Friedls (2018) rapport om Förskolans förutsättningar för att främja fysisk aktivitet.

Vi vill även lyfta fram att vi medvetet har valt att inte ha med några intervjuer i studien utan att enbart utgå från våra observationer för att få fram resultat. Detta eftersom studien syftar till att undersöka vilka förutsättningar förskolegårdarna som pedagogisk miljö ger barnen att utöva fysisk aktivitet. Studien avser inte att undersöka hur pedagoger arbetar med förskolans utegårdar och därmed skulle inte intervjuer med pedagoger tillföra något i denna studie. Liksom det framställs under tidigare rubrik om validitet och reliabilitet ser vi det snarare som att vårt metodval bidrar till tillförlitlighet då mänskliga faktorer har uteslutits och det enda som undersökts är konkret, oföränderligt material.

7.1. Vilka förutsättningar ger förskolegårdar barn att utöva fysiska aktiviteter utifrån storlek, material och vegetation

Utifrån redogörande resultat av förskolegårdarnas utformning vill vi sammanfattningsvis lyfta fram att förskolegårdarnas förutsättningar till fysisk aktivitet till stor del har ett samband med gårdens storlek, material och vegetation (Mårtensson et al. 2009, se Boldemann & Pagels 2019, s. 76; Janssen & Leblanc 2010, se Boldemann & Pagels 2019, s. 64). Utifrån resultaten i denna studie kan vi se att många förskolegårdar inte kan erbjuda barnen tillräckliga möjligheter till rörelse och fysisk aktivitet. Många gånger är det för att gården är för liten till ytan och inte har tillräckligt med friyta för att barnen ska kunna komma upp i fart, men också för att många av gårdarna, framförallt de små, inte har något eller knappt något material som inspirerar till rörelse eller fysisk aktivitet utan

mer har material som inspirerar till stillasittande och stillastående (Wikland & Friedl 2018; Broekhuizen et al. 2014). Dessa förskolegårdar har även sämre vegetationsvariation och är i högre grad naturfattiga än de större gårdarna. Det finns därmed likheter mellan resultaten i denna studie och tidigare studier som genomförts (se t. ex. Pagels, Boldemann och Raustorp 2013). De större förskolegårdarna har i högre grad mer material som inspirerar till rörelse och fysisk aktivitet samt varierande vegetationsförhållanden, vilket även kan utläsas i diagrammen ovan.

7.2. Hur skiljer sig utformningen av förskolegårdar mellan olika geografiska områden i Stockholms län

Sett till resultaten av studien kopplat till de geografiska områdena kan vi se stora skillnader i både storlek, material och vegetation. När vi ser till de minsta förskolorna kan man utläsa att ju längre från Stockholmsinnerstad förskolorna är placerade desto större blir de små förskolorna. Samma paralleller kan också dras vid de större förskolorna. Även utifrån material och vegetation visar resultaten att ju längre bort från Stockholmsinnerstad förskolorna ligger desto större möjligheter till fysisk aktivitet ges barnen i form av material och vegetation som är integrerad i miljön. Utifrån detta kan vi argumentera för att förskolan som ska vara en plats som ger lika förutsättningar till fysisk aktivitet för alla barn dessvärre inte är det när det kommer till förskolegårdar.

Skillnaden i utformningen av förskolegårdar utifrån geografisk placering är något vi själva har observerat under studiens gång och inte hittat tidigare forskningsstudier om. Vi bedömer därmed att detta skulle kunna vara ett forskningsfält att studera vidare inom då ytterligare forskning om detta skulle vara tillförande.

8. Referenser

- Bohlin, H (2021-01-20). Föreläsning 2: Utbildningsvetenskap 5: Att beforska förskolan, vetenskapsteori och metod. Södertörns högskola.
- Boverket. (2018). *Friyta för lek och utevistelse för förskolor och skolor*.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/krav-pa-byggnadsverk-tomter-mm/krav-pa-tomter/friyta-for-lek-och-utevistelse-for-forskolor-och-skolor> [2021-03-05].
- Boldemann, C. & Pagels, P. (2019). Miljö- och hälsoaspekter på barns utevistelse. I: Fastén, O. (red.) *Utomhuspedagogik: Lärmiljö, närmiljö och det utvidgade klassrummet*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Broekhuizen, K., Scholten, A-M. & I de Vries, S. (2014). The value of (pre)school playgrounds for children's physical activity level: a systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, (11:59).
<https://link.springer.com/article/10.1186/1479-5868-11-59> [2021-04-16].
- Cheyma, M. (2019). *Stockholms stad inför rörelsepolicy i förskolan*. SVT Nyheter, 19 December. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/stockholms-stad-infor-en-rorelsepolicy> [2021-03-05].
- Chen, C., Ahlqvist, V., Henriksson, P., Magnusson, C., & Berglind, D. (2020). *Preschool environment and preschool teacher's physical activity and their association with children's activity levels at preschool*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33057340/> [2021-04-16].
- Enskede- Årsta- Vantörs stadsdelsförvaltning. (u.å). *Lista över förskolegårdarnas ytor skickad till studenter* [Internt material]. Stockholm: Stockholm stad.
- Google Earth. (u.å). *Mäta avstånd och områden*. <https://support.google.com/earth/answer/9010337?co=GENIE.Platform%3DDesktop&hl=sv> [2021-04-16].
- Kaipainen, A. & Mellegård, K. (2019). Att ta steget ut – projekt mullvaden. I: Fastén, O. (red.) *Utomhuspedagogik: Lärmiljö, närmiljö och det utvidgade klassrummet*. Lund: Studentlitteratur AB.

- Löfdahl, A. (2014). God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt. I: Löfdahl, A., Hjalmarsson, M & Franzén K. (red.) *Förskollärarens metod- och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber AB
- Naturvårdsverket. (2011). *Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Naturvårdsverket
<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6407-5.pdf>
[2021-04-16].
- Ohlsson, A. (2015). *Utomhuspedagogik – utveckling och lärande i naturen*. Stockholm: Gothia fortbildning AB.
- Pagels, P., Boldemann, C. & Raustorp, A. (2013). The studie of children´s physical activity. *Socialmedicinsk tidskrift*, (4), s. 639–646
<https://socialmedicinsk-tidskrift.se/index.php/smt/article/view/1028/844> [2021-04-16].
- Patel, R. & Davidsson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
- Szczepanski, A. (2007). Uterummet – ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I: Dahlgren, L. & Szczepanski, A. & Sjölander, S. & Strid, J. (red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla: Närmiljö blir lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Szczepanski, A. (2019). Utomhuspedagogik – Ett utbildnings- och forskningsområde under framväxt. I: Fastén, O. (red.) *Utomhuspedagogik: Lärmiljö, närmiljö och det utvidgade klassrummet*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Säljö, R. (2019). Lärmiljöer för att återskapa och utveckla det kulturella minnet. I: Fastén, O. (red.) *Utomhuspedagogik: Lärmiljö, närmiljö och det utvidgade klassrummet*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Södermalms stadsdelsförvaltning. (u.å). *Förskolegårdar storlek* [Internt material]. Stockholm: Stockholm stad.
- Stockholm stad (u.å). *Hitta förskola*. <https://forskola.stockholm/hitta-forskola/?omrade=12&servicetyp=2,1> [2021-04-18].

Tyresö kommun. (u.å). *Uppgifter om förskolegårdar* [Internt material]. Stockholm: Tyresö kommun.

Tyresö kommun. (u.å). *Alla förskolor*. <https://www.tyreso.se/forskola--skola/forskolebarn/alla-forskolor.html> [2021-04-18].

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf [2021-04-19].

Wikland M. & Friedl A. (2018). *Förskolans förutsättningar för att främja fysisk aktivitet. Kartläggning år 2016 av påverkande strukturer, faktorer och arbetssätt bland förskolor i Stockholms län*. Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Stockholms läns landsting; 2018. Rapport 2018:3 <https://www.folkhalsoguiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsoguiden/rapporter-och-faktablad/rapport-2018.3-forskolans-forutsattningar-for-att-framja-fysisk-aktivitet.pdf> [2021-04-16].